

11. PAU

La cultura de la pau serà assolida quan els ciutadans del món entenguin els problemes globals, tinguin les eines per resoldre els conflictes i lluitar per la justícia sense violència, visquin d'acord amb estàndards internacionals dels drets humans i la igualtat, apreciïn la diversitat cultural i respectin la Terra i els altres. Aquest aprenentatge només es pot aconseguir mitjançant una sistemàtica educació per la pau.

Campanya Global d'Educació per la Pau - Crida per la Pau de La Haia

Construir una cultura basada en els drets humans és un prerequisit per aconseguir un estat de pau, ja que la guerra i la violència vulnereu inevitablement els drets humans, i la seguretat i la pau duradora i sostenible només seran possibles si tots els drets humans són respectats.

Durant el segle XXI Europa ha estat relativament lliure de guerres, però no de conflictes que afecten els infants directament; als Balcans i al Caucas, per exemple, el conflicte armat ha amenaçat recentment diverses regions. A causa de la gran intercomunicació entre països, els conflictes armats d'indrets llunyans com l'Afganistan o l'Iraq arriben a afectar alguns llocs d'Europa com ara Madrid o Londres. A més, estan sorgint amenaces a la pau de naturalesa no militar: la sequera, les malalties, la pobresa, la fam, el racisme i la intolerància són alhora fonts i conseqüències de conflictes.

En termes absoluts, el segle XX va ser el període més violent de la història i amb més pèrdues humanes que els segles anteriors junts. Les dues Guerres Mundials van involucrar tot el planeta i van deixar bona part d'Europa a la ruïna; d'altres conflictes van ser més aviat regionals, com per exemple les guerres civils a Espanya, Xipre, Grècia i Irlanda, i va acabar el segle amb les guerres a l'antiga Iugoslàvia i el Caucas.

En la nostra societat, cada cop més regida per l'alta tecnologia i la globalització, la naturalesa del conflicte ha canviat radicalment, però encara hi ha massa víctimes entre els ciutadans civils, inclosos infants, que formen la majoria dels refugiats arreu del món, fugint de conflictes armats als seus països de procedència. D'altra banda, com a mínim mig milió de nois i noies menors de 18 anys d'arreu del món ha estat explotat com a participant en una guerra, ja sigui a través de la lluita directa, col·locant mines o explosius, o proporcionant serveis de suport. Els efectes de la guerra en els infants són devastadors, ja que els fereix el cos i l'esperit, i destrueix famílies i comunitats.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

Què és la seguretat humana?

Seguretat humana és un concepte relativament nou que reconeix la interrelació entre la violència i les privacions de tota mena. És un concepte relacionat amb la protecció dels individus i les comunitats, tant de les amenaces directes de la violència física com de les indirectes que sorgeixen de la pobresa i d'altres formes de desigualtats econòmiques o polítiques, així com dels desastres naturals i les malalties. Pot ser que un país que no està sota l'amenaça d'un atac extern o d'un conflicte intern no pugui mantenir segura la seva població si, per exemple, no té la capacitat de mantenir l'estat de dret, si una gran part de la població està afectada per la fam o arrasada per les malalties, o si a les persones els manquen les necessitats bàsiques per sobreviure.

La seguretat humana va més enllà dels drets humans perquè té a veure amb situacions que els amenacen greument i dona suport al desenvolupament dels sistemes que faciliten a les persones les eines per a la supervivència, la dignitat i les llibertats essencials: la llibertat per viure sense misèria, la llibertat per viure sense por i la llibertat per viure amb dignitat. Calen dues estratègies generals per aconseguir-ho, la protecció i l'apoderament, que es reforcen mútuament i són necessàries en la majoria de les situacions. D'una banda, la protecció salvaguarda les persones dels perills directes, però també es proposa crear normes, processos i institucions que mantinguin la seguretat. D'altra banda, l'apoderament permet a les persones desenvolupar el seu potencial i esdevenir participants plens a la presa de decisions.

El 2003 una comissió especial de la Unió Europea sobre seguretat humana va elaborar l'informe «Human Security Now» (Seguretat humana ara), que il·lustrava les principals àrees a contemplar per establir i mantenir la seguretat humana:

- Protegir les persones involucrades en un conflicte armat, fins i tot durant la proliferació d'armes.
- Protegir i apoderar les persones que migren, tant si ho fan per millorar la seva vida, com si ho fan forçades a fugir per protegir-se de conflictes o serioses vulneracions dels drets humans.
- Protegir i apoderar aquelles persones que es trobin en situació de post conflicte, incloses les reconstruccions de societats que han estat devastades per la guerra.
- Promoure la seguretat econòmica proporcionant uns nivells de vida mínims arreu i permetent la mobilitat a les persones que hagin de fugir de la pobresa.
- Promoure l'accés universal a l'atenció sanitària bàsica, enfrontant-se especialment a infeccions i malalties globals relacionades amb la pobresa i els problemes de salut fruit de la violència.
- Apoderar totes les persones mitjançant una educació bàsica universal.
- Aclarir la necessitat d'una identitat global de la humanitat, respectant alhora la llibertat individual de tenir diferents identitats i grups de pertinença.

REFLEXIÓ: *Quins factors amenacen la seguretat a la teva comunitat? Com desestabilitzen aquests factors la societat? Com afecta aquesta inseguretat els infants amb els quals treballes?*

La pau com a dret humà

La pau no és només l'absència de conflicte i violència sinó que és una forma de conviure de manera que tots els membres de la societat tinguin garantits els drets humans. Tot i no estar formalment codificada com a dret humà, la pau es reconeix com a element essencial per a la realització dels drets humans en general i pertany a l'anomenada **tercera generació** o els també anomenats **drets de la solidaritat**, que afecten les societats en conjunt o els grups de persones, en comptes dels individus, com per exemple el dret a un entorn saludable, al desenvolupament sostenible, a la comunicació o a compartir el patrimoni comú de la humanitat. La pau és també un producte dels drets humans, ja que com més els fomenti,

compleixi i protegeixi una societat, més possibilitats tindrà de controlar la violència i de resoldre els conflictes pacíficament.

El 1999, l'Assemblea General de les Nacions Unides, encapçalada per la UNESCO, va adoptar la Declaració sobre una cultura de pau, que reconeix que la responsabilitat de promoure una cultura de pau és a les mans de tots els membres de la comunitat, inclosos pares i mares, mestres, polítics, periodistes, cossos religiosos, intel·lectuals i institucions de la societat civil, tots aquells relacionats amb activitats científiques, filosòfiques, creatives i artístiques, treballadors de la sanitat, treballadors socials, gestors a diversos nivells i organitzacions no governamentals.

Diàleg intercultural i interreligiós

El diàleg entre cultures, que és la forma més antiga i fonamental de la conversa democràtica, és un antídote contra el rebuig i la violència. L'objectiu del diàleg és permetre'ns conviure en pau i constructivament en un món multicultural, per tal de desenvolupar un sentit de comunitat i pertinença.

Diàleg Intercultural i el Consell d'Europa:
<http://www.coe.int/t/dg4/intercultural/default_en.asp>

La creixent immigració, els efectes de la globalització i els avenços en la tecnologia de la informació i la comunicació han fet que la població actual sigui més mòbil i, com a resultat, la diversitat cultural s'ha convertit en un tret fonamental de tots els estats d'Europa. Mentre que aquesta diversitat és un dels puntals de les nostres societats, també és cert que aporta nous reptes socials i polítics, i com que les qüestions d'identitat es tornen més delicades, «l'estereotipatge, el racisme, la xenofòbia, la intolerància, la discriminació i la violència poden amenaçar la pau i el teixit de comunitats locals i nacionals».¹ Les conseqüències negatives d'aquest fenomen van des de l'exclusió social a les comunitats fins a conflictes internacionals.

El diàleg intercultural és una eina vital per afrontar aquests canvis, per aprendre a conviure i per desenvolupar el sentiment de pertinença a una comunitat. «El diàleg intercultural és un intercanvi obert i respectuós de punts de vista entre individus i grups de diferents cultures, que condueix a una comprensió més profunda de la cosmovisió de l'altre».² En aquest sentit, és especialment important reconèixer el paper que tenen les comunitats religioses en el procés de desenvolupament d'una identitat i estimular el diàleg interreligiós per superar els estereotips i la discriminació per motius de creences religioses en tots els àmbits de la societat.

REFLEXIÓ: *A la teva comunitat hi ha diferents comunitats religioses que condicionen la convivència? Els conflictes originats per diferències religioses afecten els infants amb els quals treballes?*

Educació per la pau

L'educació per la pau originàriament se centrava en eliminar la possibilitat de l'extinció global a causa de la guerra nuclear, però actualment s'enfronta a un objectiu molt més ampli de construcció de la pau; pretén entendre i eliminar les causes dels conflictes com ara la pobresa i totes les formes de discriminació, així com proporcionar eines per lidiar amb els conflictes. La resolució pacífica d'un conflicte no és una qualitat humana innata, sinó una habilitat que ha de ser apresada i practmada des de la infància. Com Mahatma Gandhi va apuntar, «si hem de portar pau al món, hem de començar amb els infants».³

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
 Impressió amb finalitat educativa descarregada
 des del web aheadedu.org/PetitCompass

...l'educació de l'infant ha d'anar adreçada a [v.] preparar l'infant per a una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància, igualtat entre sexes i amistat entre tots els pobles, grups ètnics, nacionals i religiosos, i persones d'origen indígena.

Article 29 de la Convenció sobre els drets de l'infant

Generalment, un infant experimenta conflictes amb altres infants, amb els pares, professors i altres adults. El conflicte no és inherentment negatiu o perjudicial, sinó que normalment pot ser minimitzat i resolt. Per contra, la violència, l'ús agressiu de la força o l'exercici abusiu del poder sempre comporten dolor i destrucció. Per aquesta raó, la societat ha inventat moltes maneres de gestionar els conflictes fent servir mètodes no violents com les negociacions i altres enfocaments cooperatius que porten a un acord mútuament beneficiós (jo guanyo-tu guanyes) i els compromisos o cessions. Aprendre a gestionar els conflictes i deixar de banda la violència és una bona manera de socialitzar-se per a qualsevol infant.

REFLEXIÓ: *Com reaccionen davant dels conflictes els infants amb qui treballes? Hi ha alguna manera d'ajudar a gestionar-los i resoldre'ls millor?*

L'educació per la pau transmet el coneixement, les habilitats, les actituds i els valors necessaris per assolir un canvi de comportament que permetrà a infants, joves i adults prevenir la violència, ja sigui directa o estructural, a resoldre els conflictes pacíficament i a crear condicions que condueixin a la pau, tant a nivell interpersonal, intergrup, nacional, com internacional. L'educació per la pau millora l'autoestima de l'infant, desenvolupa les seves capacitats de resoldre problemes i evita comportaments perillosos.

Les agències de les Nacions Unides, UNICEF i la UNESCO, promocionen especialment l'educació per la pau. UNICEF descriu l'educació per la pau com una iniciativa educativa que:

- Proporciona espais de pau, on els infants resten protegits dels conflictes violents.
- Defensa els drets bàsics dels infants, tal com els exposa la CDI.
- Crea una atmosfera que serveix de model d'un comportament respectuós i pacífic entre tots els membres de la comunitat educativa.
- Fa palesos els principis d'igualtat i no-discriminació en les polítiques i pràctiques administratives.
- Es basa en els coneixements sobre construcció de pau existents a la comunitat, inclosos els mitjans de gestió dels conflictes que són efectius, no violents i arrelats a la cultura local.
- Gestiona els conflictes de manera que respecta els drets i la dignitat de tots els membres implicats.
- Integra la comprensió de la pau, els drets humans, la justícia social i les qüestions globals mitjançant el currículum sempre que és possible.
- Proporciona un fòrum per a la discussió específica sobre valors de pau i justícia social.
- Fa servir mètodes d'ensenyament i aprenentatge que fomenten la participació, la resolució de problemes i el respecte per les diferències.
- Permet als infants posar en pràctica la cultura de la pau tant en l'entorn educatiu com en la comunitat en general.
- Genera oportunitats per a la reflexió contínua i el desenvolupament professional de tots els educadors en allò que fa referència a la pau, la justícia i els drets.⁴

La major part de la feina de la UNESCO se centra en promoure l'educació per la pau, els drets humans i la democràcia. Des de començaments de la dècada dels noranta ha avançat en el concepte d'educació per a una cultura de pau amb l'objectiu de «construir una nova visió de la pau amb la creació d'una cultura de la pau basada en valors universals de respecte per la vida, llibertat, justícia, solidaritat, tolerància, drets humans i igualtat entre dones i homes; i de promoure l'educació i la recerca en aquesta nova visió».⁵

L'educació per la pau és una part important dels diferents camps educatius que promouen els drets humans, la cultura de la pau i la democràcia (vegeu Capítol II).

Instruments importants de defensa dels drets humans

El Consell d'Europa

El Preàmbul del Conveni europeu de drets humans (CEDH) afirma que hi ha una relació essencial entre pau i drets humans i argumenta que les llibertats fonamentals són:

...la base de la justícia i la pau al món i es preserven millor mitjançant, d'una banda, una democràcia política efectiva i, de l'altra, una entesa comuna i l'observació dels drets humans dels quals depenen.

L'article 5 del CEDH garanteix a tothom la protecció de les persones, especialment davant de la intrusió de l'Estat en forma d'arrest o empresonament.

El Consell d'Europa té diverses activitats per promoure la tolerància, la pau i l'entesa mútua entre les persones, inclosa l'educació en drets humans, l'educació per a una ciutadania democràtica i el diàleg intercultural i interreligiós. El 2007 el Consell d'Europa va publicar el *Llibre blanc sobre el diàleg intercultural*, una política coherent per a la promoció del diàleg intercultural dins d'Europa i entre Europa i les regions veïnes.

Les Nacions Unides

Les Nacions Unides es van formar el 1945 per «protegir les següents generacions dels horrors de la guerra», «per reafirmar la fe en la dignitat i el valor de la persona humana i la igualtat de drets entre homes i dones», «establir condicions sota les quals la justícia i el respecte per les obligacions sorgides de tractats i altres fonts de llei internacional puguin ser preservats», i «promoure el progrés social i uns millors nivells de vida amb més llibertat...»⁶

L'educació per la pau ha evolucionat com un mitjà per aconseguir aquests objectius. L'article 26 de la Declaració universal dels drets humans inclou no només el dret a l'educació, sinó que especifica una educació que «tendirà al ple desenvolupament de la personalitat humana i a l'enfortiment del respecte als drets humans i a les llibertats fonamentals». Promou la «comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i grups ètnics o religiosos, i fomentarà les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la pau».

Els articles 38 i 39 de la CDI tracten els drets dels infants en les condicions de conflicte armat. L'article 38 diu que «Els estats membres han de prendre totes les mesures possibles per assegurar la protecció i l'atenció dels infants afectats per un conflicte armat». L'article 39 demana la «recuperació física i psicològica i la reinserció social» dels infants que han sofert abusos o que han estat víctimes de la guerra i especialment apel·la a la protecció dels infants davant del servei a les forces armades. L'article 38 prohibeix que els infants menors de 15 anys participin en conflictes armats, però el 2000 l'Assemblea General va adoptar el Protocol opcional sobre la implicació dels infants en conflictes armats, que estableix els 18 com a edat mínima.

ASSOCIACIÓ D'EDUCADORS EN DRETS HUMANS
Impressió amb finalitat educativa descarregada
des del web aheadedu.org/PetitCompass

.....
Recursos d'utilitat

- FOUNTAIN, Susan, *Peace Education in UNICEF*: UNICEF, 1999: <<http://www.unicef.org/girlseducation/files/PeaceEducation.pdf>>
- MYERS-WALLS, Judith A., *Talking to Children about Terrorism and Armed Conflict*: vol. 7, núm. 1, 2002: North Carolina State Forum for Family and Consumer Issues: <<http://www.ces.ncsu.edu/depts/fcs/pub/2002w/myers-wall.html>>

.....
Pàgines web d'utilitat

- Carta de les Nacions Unides: <<http://www.un.org/en/documents/charter/>>
- Infants en conflictes armats: <<http://www.crin.org/themes/ViewTheme.asp?id=11>>
- Declaració sobre una Cultura de Pau: UNESCO, 2000: <<http://www.unesco.org/cpp/uk/declarations/2000.htm>>
- Carta europea per a l'alfabetització en mitjans: <<http://www.euromedialiteracy.eu/charter.php?id=9>>
- The History Guide, Revolutionizing education in the spirit of Socratic wisdom: <<http://www.historyguide.org>>
- Llibre Blanc del diàleg intercultural del Consell d'Europa: <http://www.coe.int/t/dg4/inter-cultural/whitepaper_en.asp>
- «Manifest 2000 per una cultura de pau i no-violència, Dècada Internacional de la Cultura de la Pau i la No-violència per als Infants del Món», 2001-2010: UNESCO, 2000: <http://www3.unesco.org/manifesto2000/uk/uk_manifeste.htm>
- Ciberbús Escolar de les Nacions Unides: <<http://www.un.org/cyberschoolbus/peace/home.asp>>

.....
Referències

- 1 Preparació del «Llibre Blanc del diàleg intercultural del Consell d'Europa», documents de consulta p. 3. <<http://www.coe.int>>
- 2 Ibid. Pàg. 6
- 3 Vegeu Cites inspiradores: <<http://www.peace.ca/inspiringquotations.htm>>
- 4 FOUNTAIN, Susan, *Peace Education in UNICEF*: UNICEF, 1999: <<http://www.unicef.org/girlseducation/files/PeaceEducation.pdf>>
- 5 UNESCO and a Culture of Peace, UNESCO Publishing, 1995
- 6 Vegeu Carta de les Nacions Unides: <<http://www.un.org/en/documents/charter/>>

